

EAR

Educació
Ambiental
en Ruta

1. PRESENTACIÓ	Pág. 4
2. FINALITAT I OBJECTIUS	Pág. 12
3. METODOLOGIA DEL PROCÉS	Pág. 14
4. CRITERIS I INICIATIVES	Pág. 20
A. SOCIETAT CONSCIENCIADA	Pág. 21
B. SOCIETAT ACTIVA	Pág. 28
C. SOCIETAT PARTICIPATIVA	Pág. 32
D. ELEMENTOS ESTRUCTURALS	Pág. 35
5. COMPROMÍS DE SEGUIMENT	Pág. 41

1. Presentació

2. Finalitat i objectius

3. Metodologia del procés

4. Criteris i iniciatives

A. SOCIETAT CONSCIENCIADA

B. SOCIETAT ACTIVA

C. SOCIETAT PARTICIPATIVA

D. ELEMENTS ESTRUCTURALS

5. Compromís de seguiment

L'EDUCACIÓ AMBIENTAL EN RUTA (EAR)

La **Guia d'Acció per a l'Educació Ambiental, Educació Ambiental en Ruta (EAR)**, és un document de referència que naix amb el propòsit d'orientar, impulsar i millorar les activitats d'educació ambiental en la Comunitat Valenciana.

L'EAR tracta de recollir l'essència i donar legitimitat al procés, àmpliament participat, d'elaboració del document que en el seu moment es va denominar **Estratègia Valenciana d'Educació Ambiental per al Desenvolupament Sostenible**. El procés d'elaboració d'aquella Estratègia va concloure en 2010, amb la redacció participada i consensuada d'unes línies d'acció estratègiques, i la proposta d'unes accions per a concretar-les. Aquell document mai va superar el tràmit d'aprovació i, després de més d'un lustre, va quedar en bona part desfasat i descontextualitzades algunes de les accions plantejades.

La pèrdua de vigència d'aquell text que proposava accions, d'acord amb el context en el moment de la redacció i al previsible durant els pròxims anys, és una conseqüència directa del pas dels anys, i de l'escenari contemporani adés descrit.

Per això, la Generalitat va decidir realitzar la revisió i actualització d'aquell document, de manera que es poguera disposar del marc general estratègic per a l'educació ambiental. Educació Ambiental en Ruta és el document resultant, una guia que recull l'esperit d'aquell **EVEADS**, incorpora els canvis esdevinguts en l'última dècada en el context social, ambiental, polític i econòmic a totes les escales (local, autonòmica, nacional i global), i amb un caràcter prou flexible per a poder anar adaptant-se a escenaris d'incertesa.

NOUS CONTEXTOS. NOUS ENFOCAMENTS. NOUS REPTES

"El desenvolupament sostenible part de la base que l'erradicació de la pobresa en totes les seues formes i dimensions, la lluita contra la desigualtat dins dels països i entre ells, la preservació del planeta, la creació d'un creixement econòmic sostingut, incluiu i sostenible, i el foment de la inclusió social estan vinculats entre si i són interdependents"¹.

Aquest és el nou enfocament que l'Assemblea General de les Nacions Unides va adoptar, el setembre de 2015, després de l'aprovació del document "**Transformar el nostre món: l'Agenda 2030 per al Desenvolupament Sostenible**".

Conscients que el nostre planeta s'enfronta a grans reptes econòmics, socials i ambientals, resulta necessari adoptar un enfocament sistèmic i integrat per a poder abordar els problemes globals de la humanitat.

L'Agenda 2030 per al Desenvolupament Sostenible i els seus **17 Objectius de Desenvolupament Sostenible** articulats a través de 169 metes, conformen un pla d'acció per a abordar de forma global els problemes ambientals, econòmics i socials. La seua entrada en vigor, en 2016, estableix un període de 15 anys durant els quals els països hauran d'anar adoptant els marcs nacionals necessaris per a posar fi a la pobresa, reduir la desigualtat i fer front al canvi climàtic.

Manifestacions anteriors ja contemplen aquest nou enfocament. En 2010, la Unió Europea a partir de la forta crisi econòmica i financera que, de forma generalitzada, va afectar els seus països membres, determina la necessitat d'establir un full de ruta per a fer front a aqueixa situació i replantejar les bases del seu creixement econòmic.

Aqueix és el propòsit de l'adopció de l'**Estratègia Europa 2020**², que naix amb la voluntat de fomentar la creació d'ocupació i millorar la qualitat de vida dels ciutadans de la UE, aconseguint un creixement integrador, sostenible i intel·ligent³.

Per a això la Comissió proposa cinc objectius a incorporar pels seus estats membres: ocupació (el 75% de la població entre 20 i 64 anys hauria d'estar ocupada), investigació i innovació (el 3% del PIB de la UE hauria d'invertir-se en R+D), canvi climàtic i energia (hauria d'aconseguir-se l'objectiu 20/20/20), educació (reducció del percentatge d'abandó escolar al 10%, i el 40% de la generació més jove hauria de comptar amb estudis superiors complets), i lluita contra la pobresa (el risc de pobresa hauria d'amenaçar 20 milions de persones menys).

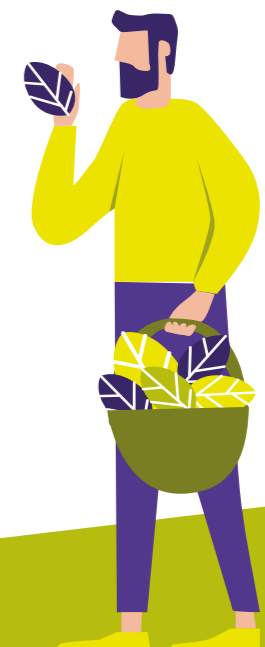
Els objectius en matèria de canvi climàtic i energia fan referència a les mesures ja adoptades per la UE en 2008, que establien reduir les emissions de Gasos d'Efecte d'hivernacle (GEI) en un 20% respecte als nivells de 1990 (i reducció en un 30% si s'aconseguia algun acord internacional), estalviar un 20% el consum d'energia mitjançant una major eficiència energètica, i assolir un 20% de producció d'energia a través d'energies renovables.

Després de l'adopció d'aquesta sèrie de mesures, la Comissió Europea va establir els denominats **Pactes dels Alcaldes**, la modificació dels quals va tindre lloc en 2014 (Mayors Adapt). Amb aquesta iniciativa, hom convidava els gestors municipals a assumir compromisos polítics i prendre mesures per a anticipar-se als efectes

previsibles del canvi climàtic. En 2015, les dues iniciatives europees van quedar integrades per un nou **Pacte dels Alcaldes per al Clima i l'Energia**, establint nous objectius de la UE per a reduir en un 40% l'emissió de GEI als països membres per a 2030, de manera que s'abordara la problemàtica del canvi climàtic i l'adaptació a aquell des d'un punt de vista integrador.

El desembre de 2015 se celebra, a París, la **21a Cimera de les Nacions Unides sobre el Canvi Climàtic**. S'hi van reunir 195 països per a elaborar un acord que substituïria els objectius fixats en el Protocol de Kyoto (1997). Un total de 187 països presents en la Cimera van signar l'acord presentant els seus compromisos nacionals de lluita contra el canvi climàtic que entraran en vigor en 2020.

L'**Acord de París** persegueix l'objectiu principal de limitar les emissions de Gasos d'Efecte d'hivernacle (GEI) per a aconseguir mantindre l'augment de la temperatura mitjana mundial entre 1,5 i 2 °C, respecte als nivells preindustrials, i estableix com a objectiu a llarg termini, limitar les emissions per a aconseguir l'estat "zero emissions" l'any 2050⁴.

1. Presentació

2. Finalitat i objectius

3. Metodologia del procés

4. Criteris i iniciatives

A. SOCIETAT CONSCIENCIADA

B. SOCIETAT ACTIVA

C. SOCIETAT PARTICIPATIVA

D. ELEMENTS ESTRUCTURALS

5. Compromís de seguiment

En l'àmbit de la Comunitat Valenciana, s'està duent a terme l'elaboració d'una nova **Estratègia Valenciana d'Energia i Canvi Climàtic**. Aquest document actualitza l'estratègia establida per al període anterior 2013-2020.

Prèviament, el Govern Valencià, a través de la Direcció General de Cooperació i Solidaritat de la Conselleria de Transparència, Responsabilitat Social, Participació i Cooperació, va acordar en data 25 de setembre de 2015, la creació i lideratge d'un grup de treball per a alinear, d'acord amb el principi de coherència de polítiques per al desenvolupament, difondre i avaluar quantitativament les polítiques del Consell per a la consecució dels **Objectius de Desenvolupament Sostenible**.

Totes aquestes iniciatives estratègiques presenten en els seus objectius la necessitat de fomentar la conscienciació i sensibilització ciutadana, i la d'aportar una major informació i formació pel que respecta als problemes que aborden.

Una de les estratègies que pretén, en part, esmenar aquesta situació de forma generalitzada, és la recentment publicada **Estratègia d'Educació per al Desenvolupament en l'àmbit formal de la Comunitat Valenciana per al període 2017- 2020**⁵.

Aquesta estratègia es basa en una visió de l'Educació per al Desenvolupament⁶ com una educació per a la ciutadania global, entesa com un procés educatiu que aspira de generar una consciència crítica i transformadora. Aquest procés educatiu tracta de connectar allò local amb allò global, i pretén tindre en compte les múltiples identitats que configuren l'ésser humà, fent que les persones es reconeguen com a part dels problemes, però també com a part de les solucions, i es veguen com a agents de canvi que busquen la justícia social.

El procés plantejat distingeix quatre àmbits d'actuació: la formació, que inclou aquelles activitats que tenen com a objectiu formar en el que significa educació per a la ciutadania global

i com es relaciona aquesta amb altres propostes educatives; la coordinació, que fa referència a aquelles iniciatives que suposen obrir espais de treball conjunt entre els diferents actors públic i privats; els canvis en la normativa i en els procediments, que contempla canvis en el calendari de les convocatòries, incidència en els materials educatius, canvis en el currículum universitari i majors esforços en la comunicació i difusió; i finalment, la cultura organitzacional, quant a la importància de fomentar una altra cultura d'aprenentatge basada en l'avaluació i en la creació compartida de coneixement.

Pel fet d'apostar per alinear-se amb els principis de l'Agenda 2030 i els seus Objectius de Desenvolupament Sostenible, l'estratègia presenta una visió en la qual el desenvolupament sostenible ha d'anar lligat als principis de justícia social i equitat. D'aquesta forma, pretén contribuir a la coherència de polítiques públiques de la Generalitat, d'acord amb un nou model de desenvolupament sostenible social i mediambiental.

D'altra banda, el Setè Programa d'Acció en matèria de Medi Ambient de la UE7 reflecteix el compromís de la Unió Europea per transformar-se en una economia verda i integradora, que garantisca el creixement i el desenvolupament, protegisca la salut i el benestar, cree ocupacions dignes, reduisca les desigualtats, i invertisca en biodiversitat. Però, per a això, apunta la necessitat d'establir de forma urgent mecanismes a escala nacional, regional i local, que ajuden a complir els objectius prioritaris establits en el mateix programa: protegir la naturalesa i enfortir la resiliència ecològica, promoure un creixement hipocarbònic que utilitze els recursos de forma eficient, i reduir les amenaces per a la salut i el benestar humans associats a la contaminació i a l'impacte del canvi climàtic.

Tot això sense deixar de costat el paper cabdal que exerceix la ciutadania. El setè programa remarca la necessitat d'informar la societat perquè pugui adoptar com a propis els reptes plantejats en el programa, de la mateixa manera que aquesta ha de prendre consciència real de la problemàtica mediambiental global i actuar de forma proactiva en llaures a la protecció del medi ambient.

Les dades dels últims baròmetres realitzats pel Centre d'Investigacions Sociològiques, reflecteixen la percepció de la ciutadania sobre els problemes ambientals. Encara que, en els últims anys, ha augmentat l'interès de la societat espanyola pels problemes ambientals, la seua majoria considera estar poc o gens informada sobre aquests temes. A això s'afegia la percepció que la nostra societat presenta poc interès i preocupació respecte a les problemàtiques ambientals, fet que la majoria associa a la falta d'educació en aquests temes i a l'escassetat d'informació proporcionada.

Sent conscients que els problemes ambientals ens afecten en la nostra vida diària, i davant una societat que reclama una major informació i formació en aquest àmbit, en el procés d'elaboració de l'EAR s'ha reflexionat sobre quins mecanismes són necessaris proporcionar entre la població, perquè aquesta es considere capacitada per a actuar coherentment, siga a títol individual o de forma col·lectiva.

ANTECEDENTS. RECORREGUT HISTÒRIC

La Cimera de la Terra de Rio de Janeiro de 1992, confereix un punt d'inflexió en matèria d'educació ambiental. A partir del moviment internacional impulsat pels acords de la Cimera de Rio, es redacta al nostre país l'any 1999 el Llibre blanc de l'Educació Ambiental, al mateix temps que diferents comunitats autònomes inicien processos d'elaboració de les seues pròpies estratègies d'educació ambiental.

En aquest context, i seguint els principis inspiradors de la Cimera de Rio, la llavors denominada Direcció General per al Canvi Climàtic de la Conselleria de Medi Ambient i Aigua, decideix en 2004 impulsar la redacció de l'Estratègia Valenciana d'Educació Ambiental per al Desenvolupament Sostenible. Aquesta nova estratègia contemplava desenvolupar i aconseguir tres dels objectius transversals, establits en una altra estratègia autonòmica: **l'Estratègia per al Desenvolupament Sostenible de la Comunitat Valenciana (EVEADS)**.

Els objectius de coordinació i cooperació interadministrativa, d'educació i conscienciació ciutadana en temes de sostenibilitat, i d'establiment de canals de participació, van ser els objectius que constituïren la base de la posada en marxa de l'elaboració d'aquesta estratègia d'educació ambiental.

Com a resultat de l'anterior, l'Estratègia per al Desenvolupament Sostenible de la Comunitat Valenciana va néixer amb la voluntat de ser un pla d'acció en matèria d'educació ambiental, dirigit a tota la societat, basat en els principis de sostenibilitat, que poguera servir de referència per a tots aquells que treballen d'alguna manera en la conservació i millora del medi ambient, amb la finalitat de conjuminar esforços i optimitzar resultats.

Més que un document de consulta estàtic, l'Estratègia per al Desenvolupament Sostenible de la Comunitat Valenciana pretenia ser un document dinàmic i flexible, una eina útil per a impulsar accions reals i concretes per a la transformació de la societat valenciana cap a la sostenibilitat.

1. Presentació

2. Finalitat i objectius

3. Metodologia del procés

4. Criteris i iniciatives

A. SOCIETAT CONSCIENCIADA

B. SOCIETAT ACTIVA

C. SOCIETAT PARTICIPATIVA

D. ELEMENTS ESTRUCTURALS

5. Compromís de seguiment

El març de 2003, com un dels resultats de les **III Jornades d'Educació Ambiental de la Comunitat Valenciana**, es va apreciar la necessitat de definir una estratègia d'educació ambiental en la Comunitat Valenciana, i que aquesta fóra abordada mitjançant un procés participatiu el més ampli possible, en el qual s'incloueren el nombre més gran possible de ciutadans, no solament experts en educació ambiental, sinó també representants de tots els sectors de la societat valenciana.

Ja que l'educació ambiental tracta de fomentar la implicació i participació dels ciutadans com a base necessària per a aconseguir un desenvolupament sostenible, el desembre de 2004 es va realitzar en el Centre d'Educació Ambiental de la Comunitat Valenciana –CEACV– un taller de concertació, que va comptar amb la participació de més de 40 persones representants d'institucions públiques (conselleries, diputacions i cambres de comerç), empreses de serveis i equipaments d'educació ambiental, associacions socials i ONG, espais naturals protegits, universitats, sindicats i fundacions.

Aquests tallers van definir els principals objectius, propòsits i continguts que haurien d'inspirar l'estratègia d'educació ambiental autonòmica, el perfil del procés participatiu que l'hauria de redactar, i van posar de manifest una sèrie de **premisses que consideraven que l'estratègia hauria de complir:**

- L'estratègia hauria de ser, abans de res, plural i participativa, fruit del consens derivat d'un procés de disseny obert a tots els sectors que conformaren la societat del moment.
- Hauria de ser admissible per l'Administració, en termes econòmics i polítics, apostant per la millora de la coordinació entre administracions públiques.
- Hauria de ser coneguda i difosa, acceptada per la gran majoria de sectors, per a poder constituir el marc de referència per a l'elaboració de programes i plans futurs en matèria d'educació ambiental.
- El seu treball hauria d'encaminar-se cap al desenvolupament de nous valors en clau de sostenibilitat, que impulsaren el canvi de model socioeconòmic.
- L'EVEADS hauria de permetre determinar els problemes ambientals de la Comunitat Valenciana susceptibles de ser treballats mitjançant educació ambiental.
- Diagnosticaria l'evolució i estat de l'educació ambiental en la Comunitat Valenciana.
- Buscaria la integració i implicació dels diversos àmbits socials en el projecte conjunt d'educació per a la sostenibilitat, mitjançant la definició d'un pla d'acció.
- L'estratègia hauria de determinar les necessitats educatives, en matèria de medi ambient, dels diferents sectors de la societat valenciana, i convertir-les en objectius específics de l'educació ambiental per a cadascun.
- Hauria d'establir i prioritzar les línies bàsiques d'educació ambiental en la Comunitat Valenciana en funció dels diferents sectors.
- Hauria de dinamitzar els recursos humans i materials d'educació ambiental de la Comunitat Valenciana.
- Hauria de fomentar la participació i implicació dels diferents sectors de la societat a través de totes les vies democràtiques com a òrgans de participació i instruments d'al·legació.

En 2005 totes les aportacions i resultats del taller de concertació van ser incorporats en un Document Preliminar que seria la base del procés d'elaboració del que ja es va denominar Estratègia Valenciana d'Educació Ambiental per al Desenvolupament Sostenible (EVEADS).

En aquest document, a més de quedar recopilats els propòsits i objectius que hauria d'assolir l'estratègia, es realitza una anàlisi de la situació de la Comunitat Valenciana i de l'estat de l'educació ambiental en aquest territori en el moment de redacció del document, amb la finalitat de fer una fotografia del moment d'arrencada de l'EVEADS.

Posteriorment, l'any 2006 es va realitzar un estudi detallat de l'educació ambiental en la Comunitat Valenciana, definint per a això 13 sectors representatius de la societat valenciana i entorn dels quals es va organitzar el procés participatiu:

1. Ciutadania.
2. Administració pública.
3. Sistema educatiu formal no universitari.
4. Equipaments i serveis d'educació ambiental.
5. Sistema educatiu universitari.
6. Associacions i organitzacions ecologistes.
7. Partits polítics i les seues seccions juvenils.
8. Centrals sindicals, patronats i col·legis professionals.
9. Empreses i organitzacions empresarials.
10. Espais naturals i medi rural.
11. Sector turístic.
12. Mitjans de comunicació.
13. Agenda 21 Local.

Aquests sectors seleccionats es corresponien amb el context institucional que es mostra en l'esquema següent, sent seleccionats de manera que representaren la màxima heterogeneïtat, a l'hora d'exposar l'anàlisi de l'estat de l'educació ambiental en aqueix moment. Aquests sectors van ser concebuts com els sectors més apropiats per a dur a terme la tasca d'abstracció i reflexió sobre el paper que l'educació ambiental jugava en la seua consolidació, així com les necessitats, objectius i línies d'actuació que es plantejaven per a fer de l'educació ambiental un paràmetre transversal en el seu propi futur desenvolupament.

Cadascun dels sectors va presentar la seua **reflexió**, que es va articular a través dels aspectes següents a tractar:

- Antecedents: relació de fites i antecedents que havien marcat en el sector específic les actuacions dutes a terme en el camp de l'educació ambiental.
- L'educació ambiental en el sector: fotografia del moment conforme a l'enfocament, tipologia d'activitats, temes i temàtiques abordades, mapa de públics o destinataris, i principals resultats obtinguts.
- Diagnòstic de les necessitats del sector en l'àmbit de l'educació ambiental.
- Actors/Empreses/Organitzacions proactius del sector.
- Relacions institucionals i relacions amb altres sectors.
- Anàlisi DAFO: identificació de les febleses, amenaces, forteses i oportunitats dins del sector.
- Principals reptes de futur.
- Claus per a la consolidació i maduració de l'educació ambiental en el sector.
- El resultat d'aquest procés participatiu, va ser la redacció dels corresponents tretze Documents Sectorials de Reflexió.

En definitiva, en aquests documents es mostrava l'estat de l'educació ambiental en cadascun d'aquests sectors, el seu diagnòstic de necessitats, actors, empreses o organitzacions proactives a ells, a les quals caldria tindre en compte per les seues aportacions, les relacions institucionals i amb altres sectors, etc., elaborant una anàlisi que identificava febleses, amenaces, forteses i oportunitats del sector, els reptes per a futur, i les claus per a la consolidació de l'educació ambiental.

PRESENTACIÓ

1. Presentació

2. Finalitat i objectius

3. Metodologia del procés

4. Criteris i iniciatives

A. SOCIETAT CONSCIENCIADA

B. SOCIETAT ACTIVA

C. SOCIETAT PARTICIPATIVA

D. ELEMENTS ESTRUCTURALS

5. Compromís de seguiment

Dos anys més tard, durant la primera meitat de 2008, es van constituir les **13 meses sectorials** d'acord amb els **13 grups sectorials** que havien participat en la fase anterior. Aquestes meses es van reunir per a treballar en tallers específics, almenys dues vegades per cadascun, i en diferents punts de la Comunitat, arribant a participar **223 persones** representants de **191 entitats** diferents, conferint una amplitud, legitimitat i potència participativa al procés.

Amb els resultats d'aqueixos tallers duts a terme durant el mes d'agost de 2008 i gener de 2009, es van redactar els tres primers i successius esborranys de l'EVEADS.

És el febrer de 2009 quan es realitzen les IV Jornades d'Educació Ambiental de la Comunitat Valenciana, a les quals assisteixen 171 persones i de les quals emanen, de forma consensuada, 110 línies d'actuació relatives a l'educació ambiental en la Comunitat.

D'aquestes jornades sorgeixen el quart i el cinquè esborrany de l'EVEADS per tal de redactar amb

tot això, el desembre de 2010, el Document definitiu de l'EVEADS.

L'elaboració dels successius esborranys va ser sotmesa al contrast de:

- Una comissió externa d'experts.
- L'observatori o fòrum intersectorial conformat per un representant de cadascuna de les meses sectorials.
- La ciutadania, a través del portal habilitat en la pàgina web de Conselleria.

Es pot dir que la versió final del document de l'EVEADS va ser àmpliament i profundament contrastada pels participants, coordinada entre els sectors, matisada per experts i oberta a la societat.

No obstant això, malgrat que el Document definitiu de l'EVEADS es va acabar d'elaborar el desembre de 2010, posteriorment no va haver-hi discussió política ni posterior aprovació per part de la Generalitat Valenciana.

D'aquesta forma, es va deixar per completar el procés faltant únicament el pas final que tancava i donava sentit a tot el llarg recorregut d'elaboració participativa del document. Va ser al començament de l'any 2016, quan la Conselleria d'Agricultura, Medi Ambient, Canvi Climàtic i Desenvolupament Rural, des de la Direcció General de Prevenció d'Incendis Forestals, reprèn la voluntat de dotar l'àmbit autonòmic valencià d'un marc per a l'educació ambiental que albergue les premisses necessàries perquè, de forma transversal, siguen aplicades a totes les polítiques públiques, permetent impulsar accions reals i concretes des de l'educació ambiental per a la transformació de la societat valenciana cap a la sostenibilitat.

A aquest efecte, naix l'Educació Ambiental en Ruta – EAR–, una guia d'acció per a l'educació ambiental en la Comunitat Valenciana, que recull l'esperit de l'EVEADS, incorpora els canvis esdevinguts en l'última dècada en el context social, ambiental, polític i econòmic a totes les escales (local, autonòmica, nacional i global), i amb un caràcter prou flexible per a poder anar adaptant-se a nous escenaris.

1 Transformar el nostre món: l'Agenda 2030 per al Desenvolupament Sostenible", document final de l'agenda dissenyada a partir de 2015, aprovada per l'Assemblea General de les Nacions Unides en octubre de 2015.

2 Comunicació de la Comissió Europea de 3 de març de 2010. Europa 2020: Una estratègia per a un creixement intel·ligent, sostenible i integrador.

3 En la Comunicació de la Comissió Europea "Europa 2020" es proposen tres prioritats:

- Creixement intel·ligent: desenvolupament d'una economia basada en el creixement i la innovació.

- Creixement sostenible: promoció d'una economia que faça un ús més eficaç dels recursos, que siga més verda i competitiva.

- Creixement integrador: foment d'una economia amb alt nivell d'ocupació que tinga cohesió social i territorial.

4 Convenció Marc de les Nacions Unides sobre el Canvi Climàtic. Conferència de les Parts. 21r període de sessions. Aprovació de l'Acord de París, desembre de 2015.

5 Estratègia d'Educació per al Desenvolupament en l'àmbit formal de la Comunitat Valenciana 2017-2021. Direcció General de Cooperació i Solidaritat de la Conselleria de Transparència, Responsabilitat Social, Participació i Cooperació. Generalitat Valenciana, desembre de 2016.

6 L'Associació Espanyola de Cooperació Internacional per al Desenvolupament (AECID) defineix l'Educació per al Desenvolupament com el procés educatiu (formal, no formal i informal) constant encaminat, a través de coneixements, actituds i valors, a promoure una ciutadania global generadora d'una cultura solidària, compromesa en la lluita contra la pobresa i l'exclusió, així com la promoció del desenvolupament humà i sostenible.

7 VII PMA – Programa General d'Acció de la Unió en matèria de Medi Ambient fins a 2020: "Viure bé, respectant els límits del nostre planeta", aprovat pel Parlament Europeu i el Consell de la Unió Europea el novembre de 2013.

2

FINALITAT I OBJECTIUS

L'Educació Ambiental en Ruta té com a finalitat servir de marc estratègic de referència per a la construcció d'un model basat en els principis de la sostenibilitat a la Comunitat Valenciana.

Els objectius que assumeix com a propis són els següents, si bé, s'entén que l'evolució permanent dels enfocaments teòrics, els canvis

del context socioambiental i el replantejament de les prioritats d'acció, poden exigir en un futur la modificació o incorporació d'altres nous.

Els quatre grans objectius generals són:

1 PROMOURE UN CANVI DE PENSAMENT, de valors i d'actituds que impulse la Comunitat Valenciana cap a un model basat en els principis de sostenibilitat.

2 FOMENTAR ELS MOVIMENTS PARTICIPATIUS al voltant de processos de caràcter social, econòmic i ambiental, que afavorisquen la implicació dels diferents sectors de la nostra societat.

3 IMPULSAR LÍNIES D'ACCIÓ coordinades en matèria d'educació ambiental que amplien la comprensió dels processos ambientals i capaciten les persones a adoptar una actitud crítica i constructiva sobre aquests.

4 DISPOSAR D'UN MARC DE REFERÈNCIA que reflectisca el compromís de l'Administració i permeta articular estratègies transversals de sostenibilitat.

ENTRE ELS OBJECTIUS ESPECÍFICS ES TROBEN ELS SEGÜENTS:

- 1 Possibilitar el desenvolupament d'una ètica ambiental, mitjançant la construcció col·lectiva dels valors que inspiren la sostenibilitat. Ajudar la ciutadania en l'adquisició d'aquests valors i en la sensibilització amb les premisses de la sostenibilitat.
- 2 Afavorir el pensament crític i innovador, amb el foment de la diversitat d'opinions, així com amb una actitud favorable al diàleg i a la cerca de consens.
- 3 Facilitar la comprensió del paper de l'individu en la generació de problemes ambientals i conscienciar de la importància del comportament individual responsable per a solucionarlos, tant en l'àmbit local com en el global.
- 4 Suscitar l'interés de la població per les variables ambientals, econòmiques i socials, facilitar la comprensió de la interrelació i fomentar la capacitat d'anàlisi crítica i constructiva del marc socioeconòmic.
- 5 Afavorir un canvi d'actitud i de comportament coherents amb la construcció dels nous valors de sostenibilitat. Afavorir un estil de vida d'acord amb la realitat limitada del nostre entorn.
- 6 Habilitar les estructures i canals de participació necessàries per a aconseguir l'apoderament de la ciutadania per a abordar les qüestions ambientals.
- 7 Propiciar la generació d'estructures que permeten coordinar i avaluar els plans i programes en matèria d'educació ambiental.
- 8 Fomentar la responsabilitat social i el compromís ambiental en els diferents sectors públics i privats.
- 9 Animar els diferents sectors socioeconòmics perquè adquirisquen compromisos concrets de sostenibilitat.

1. Presentació

2. Finalitat i objectius

3. Metodologia del procés

4. Criteris i iniciatives

A. SOCIETAT CONSCIENCIADA

B. SOCIETAT ACTIVA

C. SOCIETAT PARTICIPATIVA

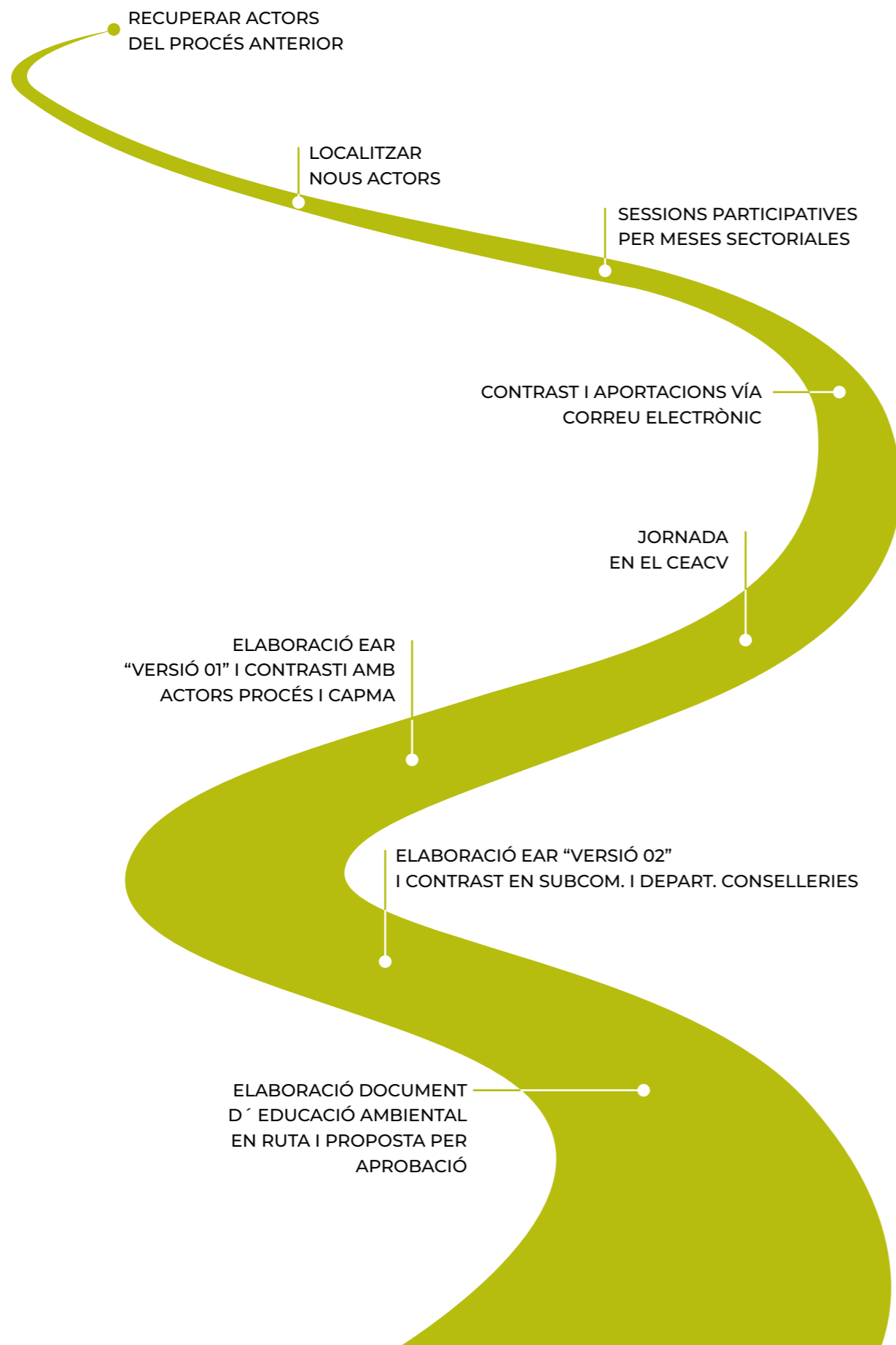
D. ELEMENTS ESTRUCTURALS

5. Compromís de seguiment

3

METODOLOGÍA DEL PROCÉS

1. Presentació
  2. Finalitat i objectius
  3. Metodologia del procés
  4. Criteris i iniciatives
  5. Compromís de seguiment
- A. SOCIETAT CONSCIENCIADA
- B. SOCIETAT ACTIVA
- C. SOCIETAT PARTICIPATIVA
- D. ELEMENTS ESTRUCTURALS

L'Educació Ambiental en Ruta, naix amb la finalitat de configurar un marc de referència per a l'educació ambiental a la Comunitat Valenciana, tracta d'arreglar l'essència i donar legitimitat a tot el procés àmpliament participat d'elaboració de l'EVEADS i integra els canvis que han tingut lloc en els últims anys en el context socioeconòmic i ambiental.

Per a desenvolupar aquest nou marc estratègic es va considerar fonamental la necessitat d'involucrar els actors que van participar en el procés d'elaboració de l'EVEADS, al mateix temps que d'incorporar-ne d'altres nous perquè conjuntament pogueren ser capaços d'avaluar els reptes als quals s'enfronta l'educació ambiental a la Comunitat Valenciana dins del context actual. Així doncs, amb la finalitat de donar continuïtat al procés anterior, el primer pas va ser el de contactar amb els actors que van participar en les anteriors fases d'elaboració dels diferents documents que van servir per a construir l'EVEADS.

Al mateix temps, era imprescindible identificar aquells nous actors que han anat apareixent en tot el territori valencià en aquests últims anys amb incidència en el camp de l'educació ambiental: noves associacions, col·legis professionals, empreses de serveis d'educació ambiental, nous representants públics adscrits a àrees emergents com la de participació, etc.

Una vegada identificats tots els actors que es veurien implicats va convidar a assistir a una sèrie de sessions participatives, que van sectorials. Per a la distinció de meses sectorials es va mantindre la en el procés d'elaboració de l'EVEADS.

1. Mitjans de comunicació.
2. Equipaments i serveis d'educació ambiental.
3. Noves estratègies per a la sostenibilitat.
4. Turisme.
5. Empreses i organitzacions empresarials.
6. Associacions i organitzacions de caràcter ambiental.
7. Espais naturals i medi rural.
8. Sistema educatiu formal no universitari.
9. Administració pública.
10. Partits polítics.
11. Sistema educatiu universitari.
12. Col·legis professionals i centrals sindicals.
13. Ciutadania.

3

METODOLOGÍA DEL PROCÉS

1. Presentació

2. Finalitat i objectius

3. Metodologia del procés

4. Criteris i iniciatives

A. SOCIETAT CONSCIENCIADA

B. SOCIETAT ACTIVA

C. SOCIETAT PARTICIPATIVA

D. ELEMENTS ESTRUCTURALS

5. Compromís de seguiment

Prèviament a la celebració de les sessions participatives, a tots els actors convocats se'ls va facilitar una sèrie de documents com a material de treball per a poder contextualitzar les sessions participatives: el document de l'EVEADS, un document de contextualització i un document resum del procés d'elaboració de l'EVEADS així com del procés nou que s'iniciaria.

Les sessions participatives es van desenvolupar mitjançant l'aplicació d'una metodologia apreciativa. Les metodologies apreciatives configuren un grup d'eines basades en l'enfocament generatiu. Aquest plantejament utilitza els recursos de les persones i organitzacions, els valors i habilitats per a afrontar dificultats i/o desafiaments i innovar. El terme apreciatiu assenyalava que l'impuls necessari per a un canvi en positiu es crea quan les persones, entitats o organitzacions recorden constantment i valoren el que fan bé, de manera que els permeta:

En funció del nombre d'actors involucrats en

ABANDONAR EL MARC DE LA CRÍTICA, QUEIXA, DESCONFIANÇA I COMPETÈNCIA.

GENERAR VISIONS COMPARTIDES, CONSTRUIR UNA CULTURA APRECIATIVA I D'APRENENTATGE MUTU.

ESTIMULAR LA INTEGRACIÓ, LA CONFIANÇA, LA CREATIVITAT I LA INNOVACIÓ.

EVOCAR L'ESPERANÇA, LA MOTIVACIÓ I EL COMPROMÍS PERSONAL.

cada un dels sectors, es va dur a terme una dinàmica apreciativa diferent. En aquelles mesos sectorials en les quals es va detectar més massa crítica i, per tant, el nombre d'actors convocats va ser més elevat, es va plantejar la dinàmica del World Café⁸. En canvi, en les mesos sectorials en què la convocatòria d'actors va ser més reduïda, es va dur a terme una entrevista apreciativa⁹.

La dinàmica participativa del World Café és una metodologia que possibilita la creació de xarxes informals de conversa i aprenentatge social, afavoreix la comunicació i l'intercanvi d'experiències entre un ampli nombre de persones sobre qüestions rellevants per a una organització o comunitat.

Estracta d'una dinàmica organitzada al voltant de converses entre individus sobre temes d'interès per a aquests, en les quals la participació de tots, contribueix a la construcció d'un coneixement, així com idees i propostes d'acció compartides. La metodologia s'articula a través d'una conversa en què la gent fa canvis de mesa durant les diferents rondes, i permeten així la creació d'una xarxa de connexions que es teixeixen en un període de temps curt.

De manera anàloga, les entrevistes apreciatives són tècniques d'indagació apreciativa que tenen la finalitat de generar converses que conduïsquen a aconseguir consensos.

Aquestes entrevistes tracten de propiciar diàlegs transformadors per tal que, de manera deliberada i cooperativa, es dibuixen aquells escenaris desitjats pels actors implicats.

Aquests diàlegs tenen la capacitat de ser efectius en relació amb el canvi, ser inclusius amb totes les persones participants, reconèixer i recuperar els recursos, i promoure

la intel·ligència col·lectiva i les innovacions necessàries per a incrementar així la convivència i l'efectivitat en les temàtiques considerades. Un total de 96 actors es van reunir en les diferents sessions de treball participatives que van tindre lloc entre febrer i març de 2017.

El diàleg d'aquestes sessions es va articular al voltant de tres qüestions que han permès incorporar a aquest document les iniciatives que s'han de dur a terme des del camp de l'educació ambiental en l'àmbit territorial de la Comunitat Valenciana per a caminar cap a la sostenibilitat:

1 COM DESITJARIES QUE ANARA LA SITUACIÓ AMBIENTAL DE LA COMUNITAT VALENCIANA DINS DE CINC ANYS?

2 COM PODEU DES DEL VOSTRE SECTOR, A TRAVÉS DE LA COMUNICACIÓ, SENSIBILITZACIÓ I EDUCACIÓ AMBIENTAL, COL-LABORAR A CONSTRUIR LA COMUNITAT VALENCIANA DESITJADA?

3 QUINS ELEMENTS, ACCIONS I RECURSOS SERIEN NECESSARIS PER A DESENVOLUPAR AQUESTES PROPOSTES?

Després de la celebració de les sessions de treball, es van extraure les principals línies aportades per cada mesa sectorial. Les línies i aportacions efectuades en cada mesa sectorial, juntament amb les que van aparèixer en el procés d'elaboració de l'EVEADS en les mateixes mesos, van ser remeses per correu electrònic a tots els actors del procés.

La finalitat era que cada actor poguera validar les aportacions efectuades des del seu sector en el procés anterior, valorar quines línies aportades en el seu moment ja havien sigut implantades i desenvolupades,

quines havien quedat obsoletes o quines continuaven vigents amb algun tipus de puntualització o sense. Al mateix temps, se'ls va demanar que feren les aportacions pertinents per a acabar de definir les noves línies i recomanacions que van sorgir després de la sessió de treball del seu sector en aquest nou procés.

Com a resultat d'aquest procés, les aportacions sorgides van quedar integrades en un esborrany en el qual es podien identificar aquelles que provenien del procés anterior, les modificades, les que es van eliminar i les que van aparèixer noves.

⁸ Meses sectorials en les quals es va dur a terme la dinàmica del World Café: equipaments i serveis d'educació ambiental, associacions i ONG de caràcter ambiental, espais naturals i medi rural, sistema educatiu formal no universitari i ciutadania.

⁹ Meses sectorials en les quals es va dur a terme la dinàmica de les entrevistes apreciatives: mitjans de comunicació, noves estratègies de desenvolupament sostenible, turisme, empreses i organitzacions empresarials, Administració pública, partits polítics, sistema educatiu universitari i col·legis professionals i sindicats.

3

METODOLOGÍA DEL PROCÉS

- 1. Presentació
- 2. Finalitat i objectius
- 3. Metodologia del procés
- 4. Criteris i iniciatives
- A. SOCIETAT CONSCIENCIADA
- B. SOCIETAT ACTIVA
- C. SOCIETAT PARTICIPATIVA
- D. ELEMENTS ESTRUCTURALS
- 5. Compromís de seguiment

Aquest document esborrany va ser objecte de debat i consens en la jornada celebrada el 23 de març de 2017 al Centre d'Educació Ambiental de la Comunitat Valenciana (CEACV), a la qual van ser convocats tots els actors implicats en aquesta fase de revisió i actualització, i en la qual van participar 50 persones.

Amb la celebració de la Jornada de Validació al CEACV, estancava el cicle iniciat tretze anys enrere en aquest mateix lloc, on 40 actors relacionats amb el món de l'educació ambiental es van reunir en un taller de concertació, el resultat del qual va ser el germen del posteriorment denominat EVEADS.

“
Educació per a la acció

SOCIETAT ACTIVA

Gestó sostenible per la sensibilització social
Posada en marxa i seguiment

SOCIETAT CONSCIENCIADA

Informació i comunicació ambiental
Formació ambiental

“
Educació per a la responsabilitat

SOCIETAT PARTICIPATIVA

Estructures d'acció participativa
Vies de participació

“
Educació per a la participació

SOCIETAT SOSTENIBLE

Garantía de recursos
Compromís institucional
Coordinació dels agents socials

ELEMENTS ESTRUCTURALS

4 CRITERIS I INICIATIVES

1. Presentació

2. Finalitat i objectius

3. Metodologia del procés

4. Criteris i iniciatives

A. SOCIETAT CONSCIENCIADA

B. SOCIETAT ACTIVA

C. SOCIETAT PARTICIPATIVA

D. ELEMENTS ESTRUCTURALS

5. Compromís de seguiment

Per a determinar els criteris i iniciatives d'aquest nou marc autonòmic en matèria d'educació ambiental, s'ha partit de l'estructura en la qual es van disposar les línies d'acció de l'EVEADS, que coincideix amb la classificació del marc estatal: el **Libro Blanco de la Educación Ambiental en España**.

Hem de recordar que el document final de l'EVEADS va ser el resultat d'un procés àmpliament contrastat i participat per un gran nombre d'actors de la societat valenciana. És per això que les recomanacions i iniciatives definides en aquest nou procés mantenen l'estructura conceptual que presentava l'EVEADS, el mapa de la qual queda reflectit en la figura següent.

Com s'ha assenyalat en el punt anterior d'aquest document, per a elaborar l'EAR els actors participants en aquest nou procés han pres de referència les recomanacions i línies d'acció establides en l'EVEADS, que s'organitzaven en dos nivells. D'una banda, un nivell que engloba tres eixos: societat conscienciada, societat activa i societat participativa. D'altra banda, el nivell dels elements estructurals, és a dir, els elements que es van considerar necessaris en el seu moment per al correcte desenvolupament de l'EVEADS i que també s'han considerat necessaris per al desenvolupament de l'EAR.

Com que aquest document pretén establir un marc de referència per a l'educació ambiental a la Comunitat Valenciana, ha sigut necessari reformular les recomanacions i línies d'acció de l'EVEADS validades durant aquest procés, i

incorporar les noves propostes, per a així poder conferir un caràcter més general i de més adaptabilitat a contextos i situacions canviants. Per aquest motiu, l'EAR articula les propostes a través de criteris i iniciatives. D'aquesta manera, l'enunciat dels criteris i iniciatives pot haver variat respecte al text fidel proposat en els grups de treball, però els canvis duts a terme no eludeixen el contingut de cap de les recomanacions efectuades per les meses sectorials.

SOCIETAT CONSCIENCIADA

A

1. Presentació

2. Finalitat i objectius

3. Metodologia del procés

4. Criteris i iniciatives

A. SOCIETAT CONSCIENCIADA

B. SOCIETAT ACTIVA

C. SOCIETAT PARTICIPATIVA

D. ELEMENTS ESTRUCTURALS

5. Compromís de seguiment

INFORMACIÓ I COMUNICACIÓ AMBIENTAL

La informació és una eina fonamental del treball en educació ambiental. Tracta de donar a conèixer fets, situacions o processos i els fa arribar al públic de manera comprensible a través d'una informació actualitzada, fiable i contrastada.

Per la seua banda, la comunicació és un instrument social clau per a la gestió ambiental.

Es tracta d'un procés d'interacció social que facilita a la societat la comprensió dels problemes ambientals i les interdependències, possibilita que la ciutadania es qüestione els problemes socials i fomenten un pensament crític.

Tal com estableix el Llibre blanc de l'educació ambiental, a través de la comunicació es pretén no només donar a conèixer fets o situacions (informació), sinó aconseguir una determinada actitud, provocar reaccions, motivar uns determinats comportaments en els receptors i oferir arguments o valoracions que donen suport a una posició donada.

Amb la finalitat d'estendre la informació transmesa, es fa necessària la utilització d'un ampli ventall de recursos que permeten l'accés a la major part de la societat, recursos que han d'estar en contínua revisió i que s'han d'adaptar a l'avanç de les noves tecnologies de la informació i la comunicació. Entre aquests, els mitjans de comunicació tradicionals, com la premsa escrita, la ràdio o la televisió, han exercit un important paper en la creació de consciència social sobre els aspectes ambientals. També la tecnologia multimèdia ha contribuït a l'acostament de la societat a aquests temes. Durant els últims anys, l'ús d'Internet i la generalització de les xarxes socials, s'ha configurat com un instrument molt efectiu per a la divulgació i l'accés a la informació ambiental, així com per a la posada en contacte dels diferents sectors interessats en l'educació

ambiental. La comunicació ambiental constitueix, doncs, un instrument imprescindible per a la gestió ambiental, per la qual cosa ha d'estar correctament planificada. Es tracta d'una eina que s'ha d'utilitzar sempre que hi haja objectius concrets i definits. Així mateix, la posada en marxa d'accions de comunicació ha de ser impulsada pels educadors, gestors ambientals i professionals de la comunicació de manera coordinada i en estreta col·laboració, amb la finalitat d'aconseguir un equilibri més gran entre la creativitat, el rigor dels arguments i la claredat de les finalitats perseguides

A

SOCIETAT CONSCIENCIADA

1. Presentació

2. Finalitat i objectius

3. Metodologia del procés

4. Criteris i iniciatives

A. SOCIETAT CONSCIENCIADA

B. SOCIETAT ACTIVA

C. SOCIETAT PARTICIPATIVA

D. ELEMENTS ESTRUCTURALS

5. Compromís de seguiment

INFORMACIÓ I COMUNICACIÓ AMBIENTAL CRITERIS

IDENTIFICAR amb rigor i precisió el problema o qüestió ambiental sobre el qual es desenvoluparà el programa, campanya o activitat de comunicació ambiental. Cal definir adequadament el missatge que es vol transmetre, el públic destinatari i els mitjans necessaris per a garantir el màxim impacte.

ASSEGURAR que els objectius dels programes de comunicació són coherents amb els principis de sostenibilitat, realistes i avaluables.

UTILITZAR UN MISSATGE POSITIU, comprensible i atractiu, així com mitjans i eines adaptats a les característiques dels destinataris.

Basar les campanyes de comunicació en **INFORMACIÓ RIGOROSA I CONTRASTADA**, de qualitat i coordinada entre els diversos sectors i institucions.

APLICAR LA PEDAGOGIA ACTIVA com a metodologia per a sensibilitzar i conscienciar la ciutadania i provocar que s'hi implique.

UTILITZAR EL CONCEPTE DE SALUT, com a valor reconegut per la ciutadania, per a incorporar la variable de millora de la salut humana i els impactes que es puguin produir en aquesta en les diferents polítiques públiques.

SITUAR ELS ASPECTES AMBIENTALS com a part dels problemes però també de les solucions, apostar per un model social que tinga en compte els límits ecològics del planeta i que distribuisca equitativament els serveis que ens presten els ecosistemes.

PROMOURE ESTRATÈGIES COORDINADES de comunicació ambiental basades en l'anàlisi dels problemes, causes i conseqüències de les accions humanes, amb la finalitat de provocar un canvi d'hàbits, actituds i valors en la societat.

ASSEGURAR que les **CAMPANYES DE COMUNICACIÓ** tinguen en compte la població **AMB DIVERSITAT FUNCIONAL**.

INFORMACIÓ I COMUNICACIÓ AMBIENTAL INICIATIVES

FOMENTAR LA COMUNICACIÓ AMBIENTAL ESTABLINT MECANISMES FACILITADORS:

1. Crear mecanismes de comunicació i coordinació efectius, i millorar els existents, entre les diferents administracions públiques, entitats, experts ambientals i mitjans de comunicació, que faciliten l'intercanvi d'informació i la posada en marxa de plans de comunicació ambiental.
2. Fomentar la integració de la comunicació en els plans de gestió ambiental sostenible.
3. Incloure programes de medi ambient i sostenibilitat en els mitjans de comunicació públics (ràdio i televisió), que permeten acostar el medi ambient a tots els sectors de la població.

DISSENYAR EINES DE COMUNICACIÓ:

1. Dissenyar i utilitzar totes les eines de comunicació perquè els missatges ambientals puguin arribar a tot l'espectre de la societat:
  - Campanyes informatives i/o de comunicació sobre qüestions específiques dirigides a col·lectius implicats o clau.
  - Reunions, jornades, congressos, i altres, sobre programes o projectes ambientals.
  - Recursos d'informació com ara revistes, publicacions periòdiques, espais publicitaris, etc., per a divulgar temes i qüestions de caràcter socioambiental.
  - Noves tecnologies de la informació i de la comunicació (TIC).
  - Xarxes socials.
2. Acostar la ciència a la ciutadania fent-la atractiva i divertida, de manera que permeti visualitzar la realitat i estimular inquietuds, i aconseguir que tots els sectors de la població hi participen.

MILLORAR LES ESTRATÈGIES DE COMUNICACIÓ PER A ACONSEGUIR UN IMPACTE SOCIAL MÉS GRAN:

1. Impulsar la utilització dels recursos d'informació ambiental existents per a la difusió de l'EAR.
2. Propiciar accions d'informació/sensibilització ambiental en els mitjans de comunicació encaminades al desenvolupament d'actituds i comportaments sostenibles en la població.
3. Facilitar el coneixement de la legislació ambiental a través dels canals de comunicació.
4. Fomentar els processos d'informació pública en l'elaboració de plans, programes i altres documents de caràcter públic, previstos en els diferents marcs normatius.
5. Identificar actors clau de la societat i referents socials que puguin actuar com a canalitzadors i transmissors de missatges que ajuden a protegir el medi ambient (ex.: metge de capçalera, que gràcies a promoure uns hàbits de vida més saludables, promou també la preservació del medi ambient).

A

SOCIETAT CONSCIENCIADA

FORMACIÓ AMBIENTAL

El Llibre Blanc de l'Educació Ambiental en Espanya entén per educació el treball sistemàtic sobre els fets, idees, habilitats i valors, que permet a les persones anar configurant una visió del món i del seu lloc en aquest.

L'educació cap a la sostenibilitat passa per la necessària assumpció del conjunt de coneixements, capacitats i valors que es consideren fonamentals per a la seua consecució. L'educació ambiental pot i s'ha de desenvolupar en tots els àmbits educatius, tant en l'educació formal, no formal, ocupacional, durant el temps lliure, etc. Les accions formatives s'han d'adaptar a les peculiaritats de cada àmbit o col·lectiu.

Per això, per a dissenyar-les i desenvolupar-les s'han de tindre en compte les concepcions, coneixements, valors i comportaments previs de les persones. En cada cas, s'han d'aplicar mètodes didàctics específics adequats a les característiques dels destinataris.

En aquest sentit, s'han de valorar detingudament els mètodes didàctics empleats, a fi de facilitar la comprensió de les conseqüències socioambientals de les postures i opcions personals, i de les pautes culturals en què es viu, així com l'anàlisi i la valoració de les realitats i de les possibilitats alternatives. Cal no perdre de vista que l'èxit d'una acció educativa resideix en la capacitat de fomentar un pensament i anàlisi crítics, d'observació i experimentació, d'investigació, de discussió d'alternatives i de participació democràtica.

Amb la promulgació de la Llei orgànica d'ordenació general del sistema educatiu (LOGSE), l'any 1990, l'educació ambiental va ser reconguda en el sistema educatiu formal amb un

caràcter transversal. Per la seua banda, la nova Llei de millora de la qualitat educativa (LOMQE; Llei orgànica 8/2013, 9 de desembre; Ministeri d'Educació, Ciència i Esport, 2013) complementa la LOE en nombrosos aspectes i manté els temes transversals i les competències. No obstant això, no fa esment explícit a la problemàtica ambiental i l'agrupa de manera general en els denominats "valors i competències socials i cíviques" recomanats pel Parlament Europeu.

Malgrat això, l'educació ambiental en el sistema educatiu formal presenta manques que han de ser solucionades. D'una banda, convé que s'amplie i millore el seu abast, i per una altra, s'ha d'estendre a totes les disciplines i àmbits curriculars. La formació ambiental dirigida a xiquets i xiquetes juga un paper primordial, ja que aquests influeixen sobre els adults més propers, però també és necessari potenciar l'educació ambiental en els sistemes de formació ocupacional i contínua. D'aquesta manera s'aconseguiria arribar a un grup de població ampli.

FORMACIÓ AMBIENTAL CRITERIS

EMPRAR EN LA DIFUSIÓ I TRANSMISSIÓ D'EXPERIÈNCIES UN LENGUATGE POSITIU, fer ús d'una metodologia basada en les experiències d'èxit, la pedagogia activa i que incloga continguts coherents amb les característiques dels destinataris.

DESENVOLUPAR LES ACCIONS FORMATIVES a través d'un aprenentatge significatiu, és a dir, detectant els coneixements previs dels destinataris i, per tant, les necessitats de capacitat.

PROMOURE LA SENSIBILITZACIÓ, pensamiento crítico individual y colectivo y la toma de conciencia en todas las acciones de formación ambiental.

CREAR UNA CONCIENCIA AMBIENTAL el pensament crític individual i col·lectiu, i la presa de consciència en totes les accions de formació ambiental.

VINCULAR L'EDUCACIÓ AMBIENTAL AMB L'EDUCACIÓ SOCIAL, per a contribuir a crear una societat justa i equitativa en l'ambiental i en el social.

INCORPORAR EN ELS PROGRAMAES FORMATIUS ELS CONCEPTES de petjada ecològica, petjada de carboni o petjada hídrica, ja que expressen de manera clara la relació entre l'activitat humana i la biocapacitat del planeta.

A

SOCIETAT CONSCIENCIADA

1. Presentació

2. Finalitat i objectius

3. Metodologia del procés

4. Criteris i iniciatives

A. SOCIETAT CONSCIENCIADA

B. SOCIETAT ACTIVA

C. SOCIETAT PARTICIPATIVA

D. ELEMENTS ESTRUCTURALS

5. Compromís de seguiment

FORMACIÓ AMBIENTAL INICIATIVES

PROMOURE LA FORMACIÓ I LA CAPACITACIÓ DE LA SOCIETAT:

1. Establir, dissenyar i desenvolupar programes de formació i sensibilització ambiental que incorporin noves metodologies dirigides a tots els agents de la societat, adaptar els continguts al seu context sociocultural i a la realitat econòmica i professional, amb la finalitat d'aconseguir una massa crítica sensibilitzada: formar per a sensibilitzar, comprometre i actuar.
2. Crear programes formatius públics en educació ambiental dirigits al funcionariat públic de qualsevol administració, que permeten que s'actualitzen pel que fa als nous contextos socials, econòmics i ambientals, i així exercir la seua activitat d'acord amb les realitats canviants.
3. Crear programes de sensibilització i formació ambiental i social dirigits a la comunitat política.
4. Fomentar la implantació de noves tecnologies en l'educació ambiental potenciant les plataformes de formació en línia, entre altres.
5. Promoure la integració dels criteris de sostenibilitat en la gestió de totes les instal·lacions de les administracions públiques, de manera que servisquen com a model educatiu per a la societat.
6. Formar en educació ambiental a altres professionals perquè adquirisquen les capacitats necessàries i puguen implementar aquests coneixements adquirits en els respectius àmbits d'actuació (ex.: educadors socials, agents ambientals, etc.).
7. Desenvolupar, a manera de decàlegs, manuals de bones pràctiques ambientals d'orientació didàctica clara per als diferents sectors socioeconòmics.
8. Impulsar programes de sensibilització ciutadana basats en la comunicació dels costos de la insostenibilitat i reforçar-los amb accions que incentiven conductes més sostenibles.
9. Dur a terme campanyes i activitats de sensibilització ambiental per a gestors i treballadors del teixit empresarial, en l'àmbit de la fiscalitat ambiental i la relació amb els serveis de millora i protecció ambiental, i en la relació de la continuïtat de l'activitat de l'empresa i del manteniment dels llocs de treball, amb la minimització d'impactes ambientals (relació directa entre risc ambiental i pèrdua d'ocupació, i relació directa entre minimització d'impactes i millora del compte de resultats).
10. Dur a terme campanyes informatives dirigides als consumidors, com a elements clau del sistema, perquè siguin coneixedors de les repercussions que tenen les accions i decisions a través dels hàbits de consum i estil de vida.

PROMOURE LA FORMACIÓ I LA CAPACITACIÓ A TRAVÉS DEL SISTEMA EDUCATIU:

1. Incloure els continguts d'educació per a la sostenibilitat i educació per a la ciutadania global tant en el currículum escolar en tots els nivells formatius, com en l'àmbit de l'educació no formal.
2. Afavorir la formació i sensibilització ambiental als integrants de la comunitat educativa, la implicació en propostes integradores i globals, i impulsar la cultura de treball col·laboratiu i en xarxa.
3. Impulsar canvis metodològics en l'ensenyament, com per exemple la proposta d'aprenentatge-servei, i dotar el professorat d'eines que els permeta introduir de manera transversal els continguts ambientals en les seues classes.
4. Implicar el professorat perquè incorpore a les guies docents de cada una de les assignatures les competències i criteris de sostenibilitat ambiental i de justícia i equitat social.
5. Capacitar els estudiants universitaris i de formació professional perquè introduïsquen les variables ambientals i els criteris de sostenibilitat en el desenvolupament de les futures competències professionals.
6. Promoure l'ambientalització dels centres educatius perquè servisquen com a models per a la societat, adequar la gestió en termes de sostenibilitat i crear estructures per a la participació de la comunitat educativa.
7. Incloure els principis establits en la Carta de la Terra, en l'Agenda 2030 i els Objectius de Desenvolupament Sostenible, així com els principis de l'educació per a la ciutadania global en el currículum escolar com a punt de partida del nostre full de ruta per a la construcció d'un model d'integració de justícia social, economia i sostenibilitat ambiental.
8. Incorporar en el currículum escolar la realització d'eixides de qualitat per a treballar les qüestions ambientals que els equipaments d'educació ambiental utilitzen com a recurs.
9. Comptar amb les universitats públiques com a assessors en estratègies polítiques educatives en un escenari cada vegada més canviant, amb la finalitat d'oferir una visió transversal per a abordar els nous paradigmes socials i ambientals.
10. Visibilitzar i integrar l'educació en sostenibilitat dins de l'educació en valors.

B

SOCIETAT ACTIVA

1. Presentació

2. Finalitat i objectius

3. Metodologia del procés

4. Criteris i iniciatives

A. SOCIETAT CONSCIENCIADA

B. SOCIETAT ACTIVA

C. SOCIETAT PARTICIPATIVA

D. ELEMENTS ESTRUCTURALS

5. Compromís de seguiment

GESTIÓ SOSTENIBLE PER A LA SENSIBILITZACIÓ SOCIAL

La consecució de la sostenibilitat passa necessàriament per haver aconseguit un equilibri adequat entre el desenvolupament econòmic, el creixement de la població, l'ús racional dels recursos, i la protecció i conservació del medi ambient.

El procés cap a la sostenibilitat s'ha de basar en la comprensió dels problemes ambientals i les causes, així com en el desenvolupament d'accions dirigides al control de les pressions sobre el medi ambient, a la restauració dels problemes ambientals detectats i a la introducció de noves pràctiques i models que aposten decididament pel benestar humà sostenible i universal. La implementació de plans, programes, accions socials i administratives específiques que tinguen com a objectiu previndre o mitigar l'aparició d'impactes ambientals negatius derivats de factors antròpics, constitueix un element de resposta als actuals problemes ambientals. L'avanç cap a la sostenibilitat dependrà majoritàriament de la capacitat

transformadora i culturalitzadora de la societat. Per tant, la sensibilització social es configura com una eina fonamental per a promoure la gestió sostenible i, en definitiva, per a millorar la qualitat del medi ambient i, per tant, la qualitat de vida de la ciutadania. Així mateix, la gestió basada en la sostenibilitat es configura com una eina poderosa per a la sensibilització social. Les auditories ambientals i els plans de millora ambiental derivats que duen a terme empreses, ajuntaments, centres escolars, etc., impliquen i vinculen directament els seus treballadors, veïns o escolars, i, per tant, poden ser més coneguts i compresos, i provocar actituds proactives cap a la conservació ambiental.

GESTIÓ SOSTENIBLE PER A LA SENSIBILITZACIÓ SOCIAL CRITERIS

Com a pas previ a la posada en marxa d'accions o programes, **ELABORAR DIAGNÒSTICS** que permeten reconèixer els problemes, identificar els col·lectius socials d'interés, les seues inquietuds i els organismes i entitats responsables.

APLICAR UNA VISIÓ INTEGRADORA I TRANSVERSAL en totes les polítiques i programes amb la introducció de la dimensió ambiental.

GESTIÓ SOSTENIBLE PER A LA SENSIBILITZACIÓ SOCIAL INICIATIVES

DISSENYAR I DESENVOLUPAR PLANS I PROGRAMES:

1. Fomentar la I+D+I destinada a la concreció de projectes d'innovació educativa i establir mecanismes per a aplicar-los.
2. Implementar plans i programes educatius dirigits a la millora ambiental en tots els àmbits i sectors socioeducatius: energia, residus, sòl, aigua, mobilitat, territori, etc., i adaptar el seu contingut i intencionalitat als diferents sectors i grups d'edat.
3. Fomentar l'organització d'esdeveniments de caràcter ambiental: celebracions de dies internacionals, campanyes, mostres, trobades, etc.
4. Promoure models de gestió ambiental participativa en el sistema educatiu (com ara sistemes de gestió ambiental i agendes ambientals escolars).
5. Impulsar la inclusió d'accions d'educació ambiental en la implantació de sistemes de gestió ambiental i en altres mecanismes de millora ambiental d'organitzacions, empreses i entitats locals.

DINAMITZAR RECURSOS DE DIFUSIÓ I COMUNICACIÓ:

1. Crear un registre dinàmic i actualitzat d'equipaments i serveis d'educació ambiental de la Comunitat Valenciana basat en els criteris de qualitat educativa i de sostenibilitat, i regulat per l'Administració.
2. Crear canals de difusió de materials i recursos d'educació ambiental, iniciatives i projectes de sostenibilitat reeixits.

ESTABLIR MECANISMES DE QUALITAT:

1. Aplicar els criteris de qualitat que garantisquen el funcionament correcte dels equipaments i serveis d'educació ambiental.
2. Aplicar criteris de qualitat que permeten l'avaluació dels plans i programes d'educació ambiental en tots els àmbits i sectors per a garantir-ne la implementació correcta.

B

SOCIETAT ACTIVA

1. Presentació

2. Finalitat i objectius

3. Metodologia del procés

4. Criteris i iniciatives

A. SOCIETAT CONSCIENCIADA

B. SOCIETAT ACTIVA

C. SOCIETAT PARTICIPATIVA

D. ELEMENTS ESTRUCTURALS

5. Compromís de seguiment

POSADA EN MARXA I SEGUIMENT DE PROGRAMES

Com estableix el Llibre blanc, qualsevol aspecte de la intervenció educativa és susceptible de ser avaluat. Per això, resulta necessari **establir eines de seguiment i avaluació que permeten conèixer les dades qualitatives i quantitatives de cada un dels plans i programes educatius que es posen en marxa**. Per a això, hi ha guies i manuals que recomanen criteris de qualitat i eines de seguiment que permeten efectuar una avaluació correcta d'aquests programes.

Aquesta base de coneixement sobre el funcionament dels programes d'educació ambiental permetrà, d'una banda, retroalimentar el procés contribuint a redefinir-lo a mesura que avança, i possibilitant fer una valoració sobre la consecució dels resultats, i d'altra banda, fomentar la comunicació i l'actitud crítica i constructiva per part de totes les persones implicades, que passen a ser les grans protagonistes del procés. Les fórmules d'avaluació són múltiples i variades, i s'ha d'utilitzar la més idònia per al programa concret que es tracte. Els objectius a analitzar determinaran en gran mesura la tècnica avaluativa seleccionada. Las fórmulas de evaluación son múltiples y variadas, debiendo utilizar la

más idónea al programa concreto de que se trate. Los objetivos a analizar en la misma, determinarán en gran medida la técnica evaluativa seleccionada.

D'altra banda, s'ha de preveure la difusió de les conclusions obtingudes com a resultat de l'aplicació dels processos de valoració a tots aquells actors socials implicats en els programes o activitats.

A través del coneixement dels resultats d'avaluació es contribueix a la reflexió sobre el que s'ha efectuat, així com a l'establiment d'accions de millora futures.

POSADA EN MARXA I SEGUIMENT DE PROGRAMES CRITERIS

Els **SISTEMES D'AVALUACIÓ HAN DE SER COMPRESIBLES**, continus i orientats a la retroalimentació.

Els sistemes d'avaluació han de comptar amb **INDICADORS QUANTITATIUS** que faciliten el seguiment del procés.

POSADA EN MARXA I SEGUIMENT DE PROGRAMES INICIATIVES

CREAR MECANISMES D'AVALUACIÓ I SEGUIMENT:

1. Atribuir la funció de seguiment i avaluació dels plans i programes d'educació ambiental implementats en el territori valencià a alguna unitat administrativa de les existents.
2. Potenciar la creació de grups de treball que s'encarreguen de revisar i anar adaptant el document de l'EAR als contextos nous.
3. Procurar que els responsables dels programes de sostenibilitat socioambiental, posen en marxa mecanismes d'avaluació que permeten valorar els resultats aconseguits, i ajuden a redefinir-los incorporant les millores oportunes.
4. Dur a terme estudis de percepció de les aptituds, comportaments i hàbits de la ciutadania en relació amb la sostenibilitat per a conèixer la realitat sobre la qual desenvolupar els programes educatius. Utilitzar instruments d'investigació qualitius i quantitius en aquests estudis.

C

SOCIETAT PARTICIPATIVA

- 1. Presentació
- 2. Finalitat i objectius
- 3. Metodologia del procés
- 4. Criteris i iniciatives
- A. SOCIETAT CONSCIENCIADA
- B. SOCIETAT ACTIVA
- C. SOCIETAT PARTICIPATIVA
- D. ELEMENTS ESTRUCTURALS
- 5. Compromís de seguiment

ESTRUCTURES D'ACCIÓ PARTICIPATIVA

La participació de la societat en la presa de decisions té en si mateix un fort component educatiu, de conscienciació, d'aprenentatge d'habilitats i de compromís, però també és un procés que requereix temps, responsabilitat, predisposició i una actitud oberta.

Els ciutadans aprenen els uns dels altres en els mateixos processos educatius en què participen. A participar s'aprèn participant, equivocant-se, però també aconseguint acords per a fer millor les coses. Consisteix en un aprenentatge no només d'habilitats socials, sinó també de mètodes.

La implicació de la societat des de l'inici en la presa de decisions i en la realització d'actuacions de millora ambiental permet l'obtenció d'una sèrie de beneficis socials, com ara la resolució de conflictes mitjançant la cooperació, el reconeixement de les persones com a interlocutors vàlids amb capacitat per a aconseguir els objectius proposats, el foment de sentiment de coresponsabilitat, etc.

El fet de consolidar formes de gestió participativa és responsabilitat de les administracions, una tasca que exigeix un gran esforç en el canvi de les maneres de fer tradicionals, així com una actitud transparent i oberta. Com a contrapartida, facilita la prevenció de conflictes i garanteix la responsabilitat compartida amb la comunitat sobre els assumptes col·lectius. Aquest nou model de gestió s'ha d'entendre

com la resposta social necessària davant de la urgència d'escometre canvis molt importants a través de l'aprofundiment del funcionament democràtic.

La participació ciutadana suposa una implicació en l'assumpció de responsabilitats i presa de decisions i fa que les solucions aportades als problemes ambientals siguin, no només més representatives i millor acceptades, sinó que, probablement, també més eficaces. A més, el moviment associatiu i el voluntariat són vies de participació comunitària. La col·laboració en actuacions concretes a través dels col·lectius socials permet a les persones prendre consciència del seu poder d'influència en la resolució dels problemes que més directament els concerneixen i faciliten així la implicació progressiva en reptes més complexos.

ESTRUCTURES D'ACCIÓ PARTICIPATIVA CRITERIS

APROFITAR LES ESTRUCTURES PARTICIPATIVES ja existents (xarxes, organismes, fòrums, etc.) per a promoure la participació i evitar la duplicitat.

En els processos participatius cal **UTILITZAR METODOLOGIES** que faciliten i promouen l'expressió i l'intercanvi d'idees, saber escoltar, entendre el contrari, empatitzar, crear un pensament crític, etc.

ASSEGURAR EL NECESSARI COMPROMÍS POLÍTIC i suport de l'Administració en els processos participatius.

POTENCIAR PROCESSOS FLEXIBLES, oberts al plantejament de nous objectius, a la participació de nous agents i a possibles iniciatives emergents que es tradueixen en plans específics d'acció. Aquests processos han d'incloure la difusió periòdica de resultats, de manera que es mantinga viva aquesta participació.

ESTABLIR OBJECTIUS REALISTES, en terminis viables, fomentar una participació efectiva, vinculant i orientada als resultats.

UTILITZAR EINES QUE FOMENTEN EL VINCLE de la ciutadania amb l'entorn.

ESTRUCTURES D'ACCIÓ PARTICIPATIVA INICIATIVES

IMPULSAR ESPAIS DE TROBADA PER A LA PARTICIPACIÓ:

1. Impulsar el treball en xarxa mitjançant la creació d'estructures (reals o virtuals) que promouen la participació, la cooperació, l'accés a la informació i l'intercanvi d'experiències entre entitats en matèria de sostenibilitat.
2. Facilitar eines i espais perquè la comunitat educativa es formi i adquireixi capacitat en el maneig de tècniques i eines per a aconseguir processos de participació efectiva i de foment de la coresponsabilitat.

CREAR GRUPS DE TREBALL QUE AFAVORISQUEN LA PARTICIPACIÓ:

1. Involucrar el Consell Assessor de Participació en Medi Ambient en l'aplicació de l'EAR.
2. Promoure la participació dels treballadors i directius en la gestió sostenible de les empreses.
3. Promoure la participació en xarxes d'educació ambiental estatals i supraestatals, com EsenRed, ECOESCOLES, etc

C

SOCIETAT PARTICIPATIVA

ELEMENTS ESTRUCTURALS

D

- 1. Presentació
- 2. Finalitat i objectius
- 3. Metodologia del procés
- 4. Criteris i iniciatives
- A. SOCIETAT CONSCIENCIADA
- B. SOCIETAT ACTIVA
- C. SOCIETAT PARTICIPATIVA
- D. ELEMENTS ESTRUCTURALS
- 5. Compromís de seguiment

- 1. Presentació
- 2. Finalitat i objectius
- 3. Metodologia del procés
- 4. Criteris i iniciatives
- A. SOCIETAT CONSCIENCIADA
- B. SOCIETAT ACTIVA
- C. SOCIETAT PARTICIPATIVA
- D. ELEMENTS ESTRUCTURALS
- 5. Compromís de seguiment

VIES DE PARTICIPACIÓ SOCIAL

La participació ha sigut sempre un dels eixos centrals dels programes d'educació ambiental, i aquesta tendència es va veure reforçada per l'entrada en vigor de la Llei 27/2006, de 18 de juliol, que regula els drets d'accés a la informació, de participació pública i d'accés a la justícia en matèria de medi ambient, i la posterior Llei autonòmica 2/2015, de 2 d'abril, de la Generalitat, de transparència, bon govern i participació ciutadana de la Comunitat Valenciana.

Així doncs, en l'actualitat, les administracions amb competències en matèria de medi ambient tenen l'obligació de posar en marxa processos d'informació i participació en el marc de la legalitat vigent, en els quals es garantisca l'accés qualitatiu de tota la població a aquesta.

Amb l'objectiu d'aconseguir més eficàcia i eficiència en les accions que es desenvolupen per a la prevenció i la resolució de problemes ambientals, la societat civil organitzada (associacions, sindicats, partits polítics, fundacions, etc.), ha de poder tindre canals de participació social per mitjà dels qual puga connectar diferents estructures, retroalimentarse amb experiències d'altres col·lectius, impulsar la transmissió de la informació que es considere rellevant, així com projectes i programes que s'hagen caracteritzat per l'èxit en els assoliments.

Per a això, es fa necessari desenvolupar i fer més accessibles les vies de participació que hi ha, així com l'establiment de nous mecanismes de participació social.

INICIATIVES

PROMOCIONAR I DESENVOLUPAR VIES DE PARTICIPACIÓ SOCIAL:

1. Fomentar el voluntariat ambiental i la implicació en el desenvolupament de projectes concrets d'educació ambiental: residus, prevenció d'incendis forestals, horts ecosocials, bones pràctiques ambientals, etc., per a aconseguir més participació de la població en les qüestions ambientals.
2. Habilitar mecanismes de governança territorial, promoure canals i estructures de participació ciutadana en les polítiques públiques.
3. Informar dels mecanismes i processos de participació pública que hi ha, mitjançant un llenguatge comprensible i accessible al màxim nombre de ciutadans.
4. Impulsar línies d'acció de sensibilització, de formació i informació en matèria de participació dirigides a associacions i sectors específics (funcionaris, tècnics, polítics, etc.).
5. Fomentar l'associacionisme des de les institucions públiques, facilitar l'accés i la tasca de les associacions existents, mitjançant el reforç del paper d'aquestes com a interlocutores entre les parts interessades i l'Administració.

GARANTIA DE RECURSOS

Disposar de recursos tant econòmics, tècnics, com humans es fa imprescindible a l'hora d'abordar accions d'educació ambiental, si el que es pretén és aconseguir els objectius d'una manera eficaç i eficient.

Així mateix, s'ha de tindre present que, a més de disposar dels mitjans humans, econòmics i materials, és necessària l'estabilitat, de manera que es puga garantir la continuïtat i la qualitat de les accions empreses.

Sense oblidar que els gestors de l'educació ambiental han d'utilitzar de manera eficient els recursos disponibles amb la finalitat d'aconseguir l'èxit dels programes empresos.

Fruit del procés de participació emprés, es va fer evident que un dels principals elements que és imprescindible per a la consecució dels objectius proposats per l'EAR és la dotació adequada de recursos en els plans i programes d'educació ambiental. Els actors del procés van considerar necessari l'increment i millora dels recursos, així com un aprofitament més gran dels que ja existeixen. Tot això, juntament amb una planificació i coordinació adequada d'aquests, permetrà el desenvolupament correcte de les iniciatives proposades.

INICIATIVES

ASSEGURAR LA DOTACIÓ DE RECURSOS ECONÒMICS PER A L'EDUCACIÓ AMBIENTAL:

1. Impulsar l'establiment d'ajudes públiques estables, així com la cerca de mecanismes de finançament privat a través de la responsabilitat social corporativa de les empreses (RSC), per a:
  - Donar suport a organitzacions que desenvolupen projectes d'educació ambiental i que promouen el desenvolupament socioeconòmic en matèria de sostenibilitat del territori.
  - Ajudar a enfortir el funcionament, les competències i el paper dels equipaments i serveis d'educació ambiental.
  - Donar suport a l'execució de programes o accions d'educació ambiental per als diferents sectors de la societat.
2. Establir, en les administracions públiques, línies pressupostàries específiques destinades a l'execució de programes d'educació ambiental.
3. Dotar els centres —educatius, sanitaris, socials culturals, etc.— de recursos humans i financers que els permeten funcionar de manera sostenible i implicar-se en projectes d'educació ambiental.

D

ELEMENTS ESTRUCTURALS

1. Presentació

2. Finalitat i objectius

3. Metodologia del procés

4. Criteris i iniciatives

A. SOCIETAT CONSCIENCIADA

B. SOCIETAT ACTIVA

C. SOCIETAT PARTICIPATIVA

D. ELEMENTS ESTRUCTURALS

5. Compromís de seguiment

CREAR INCENTIUS PER A LA SOSTENIBILITAT A TRAVÉS DELS MECANISMES DE L'EDUCACIÓ AMBIENTAL:

1. Introduir en la compra i contractació pública criteris de sostenibilitat ambiental i social (Compra Pública Verda).
2. Crear incentius, premis, ajudes, reconeixements, etc. dirigits a les associacions ambientals per part de les administracions públiques.
3. Explorar possibles mecanismes d'impuls i ajuda (premis, distintius, etc.) destinats a la implantació, seguiment i avaluació de programes ambientals i de responsabilitat social empresarial desenvolupats per entitats públiques i privades.

ASSEGURAR LA DOTACIÓ D'ALTRES RECURSOS I ESTRUCTURES ORGANITZATIVES PER A L'EDUCACIÓ AMBIENTAL:

1. Reforçar el paper del Centre d'Educació Ambiental de la Comunitat Valenciana (CEACV) com a coordinador i assessor pedagògic dels equipaments i serveis d'educació ambiental.
2. Crear una figura de coordinació i dinamització de projectes i/o actuacions d'educació ambiental a escala provincial i/o comarcal, dependents del CEACV.
3. Crear una figura del coordinador/assessor de projectes i actuacions d'educació ambiental i d'educació per al desenvolupament en el sistema educatiu, que actue com a nexa d'unió entre els agents socials, la comunitat educativa, l'administració i el CEACV.
4. Facilitar l'ús de les empreses i serveis d'educació ambiental (ESEA) com a recurs per a la formació dels diferents sectors de la població.
5. Crear nous equipaments per a l'educació ambiental en entorns urbans accessibles
6. Generar estructures i figures per a la promoció de la sostenibilitat als centres educatius, en entitats locals i en empreses, mitjançant la incorporació de professionals de l'educació ambiental.
7. Facilitar i fomentar la implicació dels col·lectius en risc d'exclusió social i persones amb diversitat funcional en tasques d'educació ambiental, com a via de participació i inserció.

COMPROMÍS INSTITUCIONAL

Les institucions públiques desenvolupen un paper essencial en pro de la consecució d'una societat respectuosa amb el medi ambient i amb l'entorn més proper. En aquest sentit, l'Administració pública té una gran responsabilitat a aconseguir l'ambiciós repte de la sostenibilitat en la mesura en què ha de ser promotora, garant i impulsora de programes i accions en matèria ambiental.

La labor principal de l'administració autonòmica en aquesta matèria s'ha de centrar en la promoció de l'educació ambiental a través del desenvolupament d'iniciatives que responguen a les necessitats i demandes de la societat. Per al desenvolupament correcte d'aquestes funcions ha d'existir un compromís efectiu tant intrainstitucional com interinstitucional, que ha de ser la base per a afavorir una planificació i coordinació efectives. Perquè tot això siga possible, s'han de crear mecanismes que permeten a l'Administració operar amb criteris establits i consensuats amb tots els sectors implicats.

Amb la finalitat d'aconseguir una cohesió real dels programes i accions, es fa necessària la implicació de les administracions en el desenvolupament, així com l'adquisició de l'estructura interna d'aquestes, de manera

que permeta la transversalització dels programes en totes aquelles àrees i departaments implicats.

La societat demanda a l'Administració que ha de prendre més consciència de la creixent importància de la relació entre la societat i els problemes ambientals. A més del paper protagonista més gran que li demanda la societat per a fer front als nous reptes i desafiaments que planteja el marc global actual. Per a això, resulta molt interessant posar en marxa accions concretes i coordinades que garantisquen una adequada protecció, respecte i posada en valor del medi ambient. A més, l'Administració juga un paper essencial en la conscienciació ciutadana per al desenvolupament d'actituds i comportaments que permeten crear un sentiment de coresponsabilitat, aspecte fonamental en l'aparició d'actituds i conductes més sostenibles.

El paper important de les administracions és reconegut per la societat valenciana en tant que exigeix el compromís real i explícit per part de les diferents institucions com a element fonamental per a assegurar l'èxit dels programes d'educació ambiental.

D

ELEMENTS ESTRUCTURALS

1. Presentació

2. Finalitat i objectius

3. Metodologia del procés

4. Criteris i iniciatives

A. SOCIETAT CONSCIENCIADA

B. SOCIETAT ACTIVA

C. SOCIETAT PARTICIPATIVA

D. ELEMENTS ESTRUCTURALS

5. Compromís de seguiment

COMPROMÍS INSTITUCIONAL INICIATIVES

CREAR INCENTIVS PER A LA SOSTENIBILITAT A TRAVÉS DELS MECANISMES DE L'EDUCACIÓ AMBIENTAL:

1. Garantir l'adopció dels principis inclosos en l'EAR mitjançant el compromís de les administracions públiques, el desenvolupament de la normativa necessària, la creació de fòrums i xarxes sectorials i intersectorials com a instrument dinamitzador d'experiències, la dotació de recursos per a l'execució i la necessària coordinació institucional.
2. Potenciar el compromís de les administracions locals, com a administracions més pròximes a la ciutadania, en la posada en marxa de plans i programes d'educació ambiental.
3. Reconèixer l'EAR com un marc estratègic transversal a totes les àrees de la Generalitat, que pugui aconseguir el compromís de les diferents conselleries per a desenvolupar i posar en marxa actuacions concretes vinculades amb els criteris i iniciatives previstes en aquest document.
4. Crear una comissió mixta formada per les conselleries competents en educació i medi ambient per a fomentar l'educació ambiental de manera transversal.
5. Reforçar les estructures interdepartamentals de l'Administració pública que fomenten el treball intersectorial, la col·laboració entre els diferents departaments del Consell i l'establiment de vies de col·laboració per a generar sinergies i aliances que permeten l'èxit dels programes d'educació ambiental.
6. Coordinar els fonaments de l'EAR amb l'Estratègia d'educació per al desenvolupament en l'àmbit formal de la Comunitat Valenciana.

GARANTIR EL COMPROMÍS DE LES ADMINISTRACIONS PÚBLIQUES EN EL DESENVOLUPAMENT DE POLÍTQUES AMBIENTALS:

1. Fomentar acords de col·laboració entre les administracions i els agents socials, econòmics i mitjans de comunicació, per a la informació, sensibilització i formació ambiental de la societat.
2. Aplicar el concepte de transversalitat del medi ambient i incorporar una visió sistèmica, integradora i temporalitzada, segons prioritats, a totes les polítiques públiques.
3. Coordinar polítiques públiques i establir els mecanismes necessaris per a alinear la Comunitat Valenciana amb l'Agenda 2030 i els Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS), en tots els àmbits (sectors socials i econòmics, administració multinivell i ciutadania) des de l'enfocament integrador d'educació per a la ciutadania global.
4. Aconseguir més voluntat política, incloent-hi l'educació ambiental i el compromís amb el desenvolupament per a la ciutadania global en tots els programes polítics, destinant els recursos financers necessaris i desvinculant les polítiques ambientals dels cicles polítics.
5. Aconseguir que les entitats públiques siguin exemple de compromís per a aconseguir un desenvolupament humà sostenible, apostant per una gestió ambiental i social de qualitat.

POSAR EN MARXA MECANISMES PER A LA REGULACIÓ DELS PROFESSIONALS DE L'EDUCACIÓ AMBIENTAL:

1. Iniciar un procés d'estudi i consulta a fi de valorar una potencial regulació professional del sector de l'educació ambiental.
2. Promoure i regular la formació dels educadors ambientals.
3. Revisar i adequar el perfil laboral de l'educador ambiental, amb l'objectiu de professionalitzar el sector i contribuir a dignificar la professió.
4. Donar a conèixer les titulacions dirigides a crear professionals de l'educació ambiental (ex.: tècnic superior d'educació i control ambiental), fomentar-les i donar-los eixides laborals.

D

ELEMENTS ESTRUCTURALS

1. Presentació

2. Finalitat i objectius

3. Metodologia del procés

4. Criteris i iniciatives

A. SOCIETAT CONSCIENCIADA

B. SOCIETAT ACTIVA

C. SOCIETAT PARTICIPATIVA

D. ELEMENTS ESTRUCTURALS

5. Compromís de seguiment

COORDINACIÓ DELS AGENTS SOCIALS

Com estableix el Llibre blanc de l'educació ambiental a Espanya, per a aconseguir més efectivitat en les accions ambientals, és necessari millorar la coordinació i la cooperació entre els agents socials. D'aquesta manera es pot garantir la fluïdesa de les comunicacions, l'aprofitament dels recursos disponibles, així com la cerca de suport als esforços realitzats.

La coordinació entre agents s'ha de donar a escala internacional, nacional, autonòmica i local. S'ha de facilitar la formació de grups de treball, associacions i xarxes que permeten la comunicació i l'intercanvi d'idees i d'experiències, així com la posada en marxa d'actuacions conjuntes. Per a això es fa necessària la creació i potenciació de vies de relació i d'organització

dels agents socials a través de la creació de convenis de col·laboració, equips multidisciplinaris, espais de treball intersectorials, etc.

La coordinació entre les organitzacions i/o administracions, i dins d'aquestes, permet l'aprofitament de sinergies, la realització de treballs en comú, la col·laboració entre sectors i la creació d'equips en què es compartisquen els projectes, la informació, els problemes i la proposta i consens de les solucions. Per aquest motiu, la coordinació és un dels pilars base per a la consolidació de l'EAR, tal com ho demostra la societat valenciana a través de les seues propostes.

INICIATIVES

FOMENTAR LA COOPERACIÓ I COORDINACIÓ DELS AGENTS SOCIALS PERTANYENTS ALS DIFERENTS SECTORS DE LA SOCIETAT VALENCIANA:

1. Promoure l'establiment d'acords de col·laboració entre centres educatius i entitats per al desenvolupament d'una escola sostenible en tots els àmbits.
2. Impulsar xarxes de coordinació i comunicació entre les diferents institucions i els centres educatius que desenvolupen programes d'educació ambiental, així com entre aquests, amb l'ús d'eines com la Xarxa de Ciutats Educadores.
3. Millorar la coordinació i col·laboració dels recursos ambientals existents (centres d'educació ambiental, diputacions, administració, ONG, etc.) de manera que les accions vagen en la mateixa direcció (necessitat de lideratge) i el missatge que es transmeta siga clar i directe. Aconseguir que les experiències d'èxit es compartisquen pel territori.
4. Crear clústers en els diferents sectors empresarials (agrícola, indústria i serveis), per a fomentar pràctiques ambientals més sostenibles.
5. Facilitar la posada en marxa d'estructures virtuals que permeten l'intercanvi de coneixements i experiències als professionals de l'educació ambiental.
6. Facilitar la integració efectiva de mecanismes i estructures de cooperació pública i privada per a millorar la gestió ambiental en les empreses i administracions.

COMPROMÍS DE SEGUIMENT

5

1. Presentació

2. Finalitat i objectius

3. Metodologia del procés

4. Criteris i iniciatives

A. SOCIETAT CONSCIENCIADA

B. SOCIETAT ACTIVA

C. SOCIETAT PARTICIPATIVA

D. ELEMENTS ESTRUCTURALS

5. Compromís de seguiment

- **Efectuar les tasques de seguiment i avaluació dels plans i programes d'educació ambiental que es duguen a terme en l'àmbit de la Comunitat Valenciana.**
- **Desenvolupar instruments de seguiment i avaluació, a manera d'indicadors, informes periòdics, bases de dades de registre històric de resultats, etc.**
- **Divulgar, als diferents actors implicats en plans, programes i activitats d'educació ambiental, els informes d'avaluació i els resultats dels indicadors, de manera que es propicie la millora contínua de les accions.**

A l'inici del document reflexionàvem sobre el context actual. La situació d'incertesa i l'escassetat de predictibilitat impossibilita, en moltes ocasions, fer prediccions de com seran els escenaris futurs.

En el marc d'aquesta tessitura resulta difícil establir i definir premisses sòlides amb un elevat nivell de detall en l'elaboració de plans i programes a mitjà i llarg termini. Per això, resulta més efectiu apostar per la posada en marxa d'estructures de seguiment, que siguen les encarregades d'adaptar els marcs d'actuació a aquesta realitat considerablement canviant.

Aquest marc estratègic en matèria d'educació ambiental ha sigut establert amb la finalitat de dotar-lo amb una naturalesa prou flexible per a poder anar adaptant-lo a les realitats territorials cada vegada més fluctuants, i conferir una gran rellevància a aquesta estructura de seguiment que comentàvem més amunt.

La unitat administrativa assenyalada reiteradament en el procés de participació per a assignar aquesta funció, va resultar ser el CEACV. Com a centre de referència autonòmic en matèria d'educació ambiental, la petició està reforçada per la coherència en l'atribució d'aquestes funcions específiques:

**CENTRE D'EDUCACIÓ
AMBIENTAL**
DE LA COMUNITAT VALENCIANA